

Josef – princ egyptský

Texty na tento týden

Genesis 41–45

Základní verš

„Faraó mu dále řekl: ‚Hleď, ustanovuji tě správcem celé egyptské země.‘“ (Gn 41,41)

Josef je nyní správcem Egypta a jeho vlastní bratři se mu přijdou poklonit, aniž by věděli, kdo je (Gn 42). Josefovi bratři se pokoří, když je Josef přinutí přijít znovu zpět, tentokrát i s Benjamínem (Gn 43). A když začnou mít pocit, že je Benjamínův život v ohrožení (Gn 44), prosí o milost tohoto mocného muže, o kterém říkali, že je „jako sám faraó“ (Gn 44,18). Když však Josef nakonec odhalí svou totožnost, pochopí, že ačkoli se dopustili ohavných činů, Bůh to nakonec ve své milosti proměnil v dobré.

Je zajímavé, že celý sled událostí, které mohly zdůraznit Josefův úspěch, se zaměřuje spíše na pokání jeho bratrů. Jejich opakované putování od Josefa k otci a překážky, se kterými se setkali, je nutily přemýšlet. Vzpomněli si na své nespravedlivé chování k Josefovi a otci a uvědomili si svou nepravost vůči Bohu. Pro Josefovy bratry byla celá tato zkušenost podobná Božímu soudu. A přesto (nebo spíše právě proto) dojemný závěr, který všechny přivádí k slzám a radosti, obsahuje i poselství o odpuštění.

Osnova lekce

V této lekci se již podruhé podíváme na osudy Josefa. Zaměříme se na to, co prožíval během svého dlouholetého pobytu v Egyptě, kde jej Bůh jedinečným způsobem použil pro dobro nejen celého Egypta, ale i okolních zemí a nakonec i vlastní rodiny.

- Gn 41,37–41: Josefův vzestup k moci (neděle)
- Gn 42,18–24: Josef zkouší své bratry (pondělí)
- Gn 43,26–30: Josef a Benjamín (úterý)
- Gn 44,30–34: Josefův stříbrný pohár (středa)
- Gn 45,8–15: „Já jsem váš bratr Josef!“ (čtvrtek)

Budování společenství

- Podělte se ve skupině o to, co jste v posledním týdnu zažili. Jak vás tento prožitek ovlivnil ve vašem duchovním životě?
- Řekněte ostatním o situaci, kdy jste v poslední době vnímali výrazný projev Boží přítomnosti ve vašem životě. Vyjádřete veřejně Bohu své poděkování.

JOSEFŮV VZESTUP K MOCI

³⁷Tato řeč se faraónovi i všem jeho služebníkům zalíbila. ³⁸Farao svým služebníkům tedy řekl: „Zda najdeme podobného muže, v němž je duch Boží?“ ³⁹Josefovi pak řekl: „Když ti to vše dal Bůh poznat, nikdo nebude tak zkušený a moudrý jako ty. ⁴⁰Budeš správcem mého domu a všechen můj lid bude poslouchat tvé rozkazy. Budu tě převyšovat jen trůnem.“ ⁴¹Farao mu dále řekl: „Hleď, ustanovuji tě správcem celé egyptské země.“ (Gn 41,37–41)

Osobní studium

Josef rozuměl faraónovým snům jako odhalení toho, „co učiní“ Bůh (Gn 41,28) v Egyptě. Josef však nevyzývá faraóna, aby věřil v jeho Boha. Namísto toho je Josefovou bezprostřední reakcí řešení. Josef navrhuje záchranný program (Gn 41,33–36). Je zajímavé, že i faraón se soustředil jen na ekonomickou část Josefova poselství. Je zřejmé, že mu jde spíše o ekonomické výsledky než o duchovní význam snu a o Boží roli v celé situaci.

Přečti si text Gn 41,37–57. Jaké je Boží místo v Josefově úspěchu?

Faraón si vybral Josefa, aby se ujal vedení, ne proto, že správně interpretoval jeho sny a odhalil hrozící nebezpečí, ale proto, že nabídl řešení tohoto problému. Faraónovi i všem jeho služebníkům se zalíbila Josefova rada (Gn 41,37). Zdá se, že faraónova volba byla spíše pragmatická než náboženská. Přesto uznává, že v Josefovi je přítomen „duch Boží“ (Gn 41,38). Josefa vnímal jako člověka, který je „zkušený a moudrý“ (Gn 41,39). Tento výraz charakterizuje

je moudrost, jejímž původcem je Bůh (viz Gn 41,33; porovnej s 1Kr 3,12).

Podrobnosti uvedené v biblickém textu odpovídají tehdejší historické situaci v Egyptě. Skutečnost, že faraón jmenoval Josefa vysokým státním úředníkem, nebyla ve starověkém Egyptě ničím neobvyklým. V záznamech nacházíme mnoho případů, kdy byly vysoké státní funkce svěřeny cizincům.

Následujících sedm let bylo obdobím hojnosti. Produkce obilí byla tak ohromující, že ho „přestali počítat, neboť se už počítat nedalo“ (Gn 41,49). Šlo o zřejmý projev nadpřirozené moci. Přirovnání „jako písku v moři“ (Gn 41,49) ukazuje, že jde jednoznačně o Boží požehnání (Gn 22,17). Josef toto požehnání osobně odráží ve své vlastní plodnosti, což je shoda okolností, která svědčí o tom, že v pozadí obou událostí stojí stejný Bůh. Josef má dva syny. Jejich jména ukazují Josefovu zkušenost s Boží prozřetelností, která transformovala bolest v radost (Menases) a předchází trápení na plodnost (Efrajim). Jde o mocný příklad toho, jak Bůh změnil něco špatného v něco velmi dobrého.

Aplikace

Jak mohou lidé kolem nás poznat z toho, jak žijeme, jaký je náš Bůh?

JOSEF ZKOUŠÍ SVÉ BRATRY

¹⁸Třetího dne jim Josef řekl: „Toto udělejte a zůstanete naživu. Bojím se Boha. ¹⁹Jestliže jste poctiví, zůstane jeden z vás spoután ve vězení; ostatní půjdete a donesete obilí, aby vaše rodiny nehladověly. ²⁰Svého nejmladšího bratra přiveďte ke mně; tak se prokáže pravdivost vašich výpovědí a nezemřete.“ I učinili tak. ²¹A řekli si navzájem: „Jistě jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme jeho tíseň, když nás prosil o smilování, ale nevyslyšeli jsme ho. Proto jsme přišli do tísně teď my.“ ²²Rúben jim odpověděl: „Cožpak jsem vám neříkal, abyste se na tom hochovi neprohřešovali? Neposlechli jste, a teď jsme voláni za jeho krev k odpovědnosti.“ ²³Nevěděli, že jim Josef rozumí, neboť s nimi mluvil skrze tlumočnicka. ²⁴Josef se od nich odvrátil a zaplakal. Pak se k nim obrátil a mluvil s nimi. Potom z nich vybral Šimeóna a před jejich očima ho spoutal. (Gn 42,18–24)

Osobní studium

Přečti si text Genesis 42. O co jde v tomto příběhu a jak zjevuje Boží prozřetelnost v protikladu k lidskému zlu a zkaženosti člověka?

Hladomor donutil Jákoba, aby poslal své syny do Egypta nakoupit obilí. Je pozoruhodné, že právě Jákob iniciuje jejich cestu (Gn 42,1). Nešťastný starý muž, oběť okolností, které nemohl ovlivnit, nevědomky spustí úžasný řetězec událostí, které povedou k tomu, že se opět setká se synem, kterého už dávno oplakal.

Důležitost tohoto setkání je zdůrazněna dvěma základními skutečnostmi. Za prvé jde o splnění Josefových snů. Kdysi dávno Josef ve svých prorockých snech viděl: „vaše snopy obcházel kolem něho a klaněly se mému snopu“ (Gn 37,7). Nyní se tyto předpovědi naplnily. Josef je představen jako „říšský správce“ (Gn 42,6) a „pán země“ (Gn 42,30.33). Josefovo vlivné postavení je v kontrastu k postavení jeho potřebných bratrů, kteří se při příchodu „skláněli se před ním tváří k zemi“ (Gn 42,6).

Byli to stejní bratři, všech deset, kteří se Josefovi vysmívali kvůli jeho snu a zpochybňovali jeho naplnění (Gn 37,8).

Za druhé, při tomto setkání je připomenuto, jak se kdysi zachovali bratři k mladému Josefovi a co mu tím způsobili. Použitý jazyk i podobné prožitky Josefa tehdy a bratrů dnes naznačují, že se dočkali spravedlivé odplaty. Slovní spojení „řekli si navzájem“ (Gn 42,21) bylo použito i tehdy, když se rozhodli Josefa zbavit (Gn 37,19). Pobyt bratrů ve vězení (Gn 42,17) je ozvěnou Josefova věznění (Gn 40,3.4). Josefovi bratři vnímají, že to, co se s nimi právě děje, souvisí s tím, co udělali svému bratrovi před dvaceti lety. „A řekli si navzájem: ‚Jistě jsme se provinili proti svému bratru; viděli jsme jeho tíseň, když nás prosil o smilování, ale nevyslyšeli jsme ho. Proto jsme přišli do tísně teď my‘“ (Gn 42,21).

Rúbenova slova „jsme voláni za jeho krev k odpovědnosti“ (Gn 42,22), která odrážejí jeho dávné varování „neprolévejte krev“ (Gn 37,22), posilují propojení mezi jejich současnou situací a tím, čeho se dopustili v minulosti.

Aplikace

Většina z nás určitě udělala věci, za které se stydíme a které nás mrzí. Proč je důležité odčinit to, co se alespoň trochu dá? Proč je důležité přijmout Boží zaslíbení o odpuštění, které dostáváme díky Ježíši (viz Ř 5,7–11)?

JOSEF A BENJAMÍN

²⁶Jakmile Josef vkročil do domu, přinesli mu tam svůj dar a klaněli se mu až k zemi. ²⁷Zeptal se jich, jak se jim vede, a otázal se: „Zdalipak se vede dobře vašemu starému otci, o němž jste mluvili? Je ještě naživu?“ ²⁸Odpověděli: „Tvému otroku, našemu otci, se vede dobře, je dosud živ.“ Padli na kolena a klaněli se mu. ²⁹Tu se rozhlédl a spatřil svého bratra Benjamína, syna své matky, a tázal se: „Toto je váš nejmladší bratr, o kterém jste se mnou mluvili?“ A dodal: „Bůh ti buď milostiv, můj synu!“ ³⁰Nato se Josef rychle vzdálil. Byl hluboce pohnut a dojat nad bratrem až k pláči; vešel proto do pokojíku a rozplakal se tam. (Gn 43,26–30)

Osobní studium

Jákob nechtěl dopustit odchod Benjamína, jediného syna Ráchel, který mu zůstal. Báł se, že o něj přijde, tak jako přišel o Josefa (Gn 43,6–8). Teprve když se opět dostali do bezvýhodné situace a neměli jídlo (Gn 43,2) a když se Juda zaručil za Benjamínův návrat (Gn 43,9), Jákob souhlasil s druhou cestou do Egypta a dovolil Benjamínovi, aby šel se svými bratry.

Přečti si text Genesis 43. Jaký vliv měla Benjamínova přítomnost na průběh událostí?

Benjamínova přítomnost byla pro další sled událostí rozhodující. Když se všichni bratři postavili před Josefa, Benjamín je jedinou osobou, kterou Josef vidí (Gn 43,16). Jen o něm mluví jako o „bratru“ (Gn 43,29). Zatímco Benjamína volá jménem, všichni ostatní bratři zůstávají jen „muži“ (Gn 43,16).

Josef nazývá Benjamína „můj synu“, což vyjadřuje uklidňující výraz zvláštní náklonnosti (Gn 43,29; porovnej s Gn 22,8). Josefovo požehnání „Bůh ti buď milostiv“ (Gn 43,29) připomíná jeho prosbu o milost, které se mu kdysi nedostalo (Gn 42,21). Josef dává Benjamínovi milost, kterou mu kdysi odmítli projevit jeho bratři.

Zatímco Josefovi bratři se obávají, že budou uvrženi do vězení, Josef jim díky Benjamínově přítomnosti připraví hostinu. Zdá se, jako by Benjamín doslova „zachraňoval“ celou situaci. Když bratry usadí ke stolu podle věku, čímž jim je projevena úcta, je to právě nejmladší Benjamín, kdo dostává pětinasobně více než ostatní bratři (Gn 43,33.34). Tentokrát jim však takové zvýhodňování nejmladšího bratra nevedilo. Zdá se, že se ve svém uvažování posunuli. Alespoň prozatím to už nejsou ti, kteří otcova oblíbence nenáviděli tak moc, že byli schopni ublížit nejen Josefovi, ale i svému otci (Gn 37,3.4).

„Potom je Josef uctil ze svého stolu; nejvíce ze všech, pětkrát víc než ostatní, však uctil Benjamína.“ (Gn 43,34) Doufal, že zjistí, jestli se budou na nejmladšího bratra dívat se závistí a nenávistí, kterou projevovali vůči němu. Protože stále předpokládali, že Josef nerozumí jejich jazyku, bratři spolu otevřeně rozmlouvali. Takto měl možnost poznat jejich skutečné pocity. Přesto je chtěl ještě důkladněji vyzkoušet. Než odcestovali, nařídil, aby byl jeho vlastní stříbrný kalich ukryt do vaku nejmladšího z bratrů.“ (PP 228.229; NUD 107)

Aplikace

Trvalo dvacet let, než se okolnosti vyvinuly tak, že se Josef mohl setkat se svými bratry. Trpělivě čekat je někdy mimořádně náročné. Na co se nejhůře čeká tobě?

JOSEFŮV STŘÍBRNÝ KALICH

³⁰Co teď, až přijdu k tvému otroku, svému otci, a chlapec, na němž lpí celou svou duší, s námi nebude? ³¹Jakmile spatří, že chlapec s námi není, umře. Tvoji otroci uvalí žal na šediny tvého otroka, našeho otce, a přivedou ho do podsvětí. ³²Tvůj otrok se za toho chlapce, aby ho otec pustil, zaručil takto: „Nepřivedu-li ho k tobě, prohřeším se proti svému otci na celý život.“ ³³Proto dovol, aby tvůj otrok zůstal u svého pána v otroctví namísto tohoto chlapce, a chlapec ať smí se svými bratry odejít. ³⁴Jak bych mohl k svému otci přijít, kdyby chlapec nebyl se mnou? Což bych se mohl dívat na utrpení, které by mého otce postihlo? (Gn 44,30–34)

Osobní studium

Přečti si text Genesis 44. Proč dal Josef vložit svůj stříbrný kalich do Benjamínova pytle, a ne do pytle jiného bratra?

Tento příběh navazuje na předchozí. Jako dříve, i nyní Josef dává konkrétní pokyny. Pytle mužů se plní potravou a penězi. Tentokrát však Josef přidává zvláštní příkaz: dát jeho vzácný stříbrný kalich („pohár“; B21) do Benjamínova pytle.

Události tedy nabírají úplně jiný směr. Zatímco během předchozí cesty se bratři vrátili do Kenaanu, aby s sebou vzali Benjamína, nyní se musí vrátit do Egypta, aby se postavili tváří v tvář Josefovi. Zatímco v předchozí situaci všichni bratři našli ve svých pytlích totéž, nyní je Benjamín vylčen jako ten, kdo má Josefův kalich. Benjamín, který jako čestný host měl přístup k Josefovu kalichu, je nyní nečekaně podezřelý a obviněný z krádeže tohoto vzácného předmětu. A čeká ho vězení.

Skutečnost, že Josef používal věštecův kalich, nemusí nutně znamenat, že věřil v jeho sílu. „Co jste to spáchali za čin!“ rozkřikl se na ně. „Což nevíte, že muž jako

já všechno uhodne?“ (Gn 44,15). Josef měl v úmyslu přimět je k tomu, aby se přiznali ke svému hříchu.“ (PP 229; NUD 107.108)

Stříbrný věštecův kalich byl pro Josefa záminkou k vyvolání zdání nadpřirozeného, a tím v srdcích jeho bratrů probudil pocit viny vůči Bohu. Juda to skutečně takto pochopil a přiznává vážné provinění v minulosti (Gn 44,16). Krádež tohoto vzácného kalicha byla důvodem k přísnému trestu, a tak se mohlo odhalit, na co myslí ostatní bratři.

Intenzita emocí bratrů a jejich reakce jsou jasně čitelné. Všichni jsou spojeni stejnou bolestí vyvolanou strachem o Benjamína, který by nyní mohl být stejně ztracen jako kdysi Josef. Hrozí, že se Benjamín stane otrokem v Egyptě, ačkoli i on byl nevinný jako Josef. Proto Juda navrhuje, aby byl on považován za otroka „namísto“ Benjamína (Gn 44,33). Jde o stejný koncept, jako když byl beránek obětován „namísto“ nevinného Izáka (srovnej s Gn 22,13). Juda se představuje jako oběť, náhrada, jejímž cílem je zamezit „utrpení“. „Což bych se mohl dívat na utrpení, které by mého otce postihlo?“ (Gn 44,34).

Aplikace

Jaký princip lásky, jak je uvedeno v odpovědi Judy, je zahrnut v procesu „náhrady za někoho“? Jak tento druh lásky vysvětluje biblickou teologii spasení? (Viz Ř 5,8.)

„JÁ JSEM JOSEF, VÁŠ BRATR“

⁸A tak jste mě sem neposlali vy, ale Bůh. On mě učinil otcem faraónovým, pánem celého jeho domu a vladařem v celé egyptské zemi. ⁹Putujte rychle k otci a řekněte mu: „Toto praví tvůj syn Josef: Bůh mě učinil pánem celého Egypta. Nerozpakuj se a sestup ke mně.“ ¹⁰Budeš bydlet v zemi Gošenu, a tak mi budeš nablízku i se svými syny a vnuky, s bravem a skotem i se vším, co je tvé. ¹¹Postarám se tam o tebe, neboť bude ještě pět let hladu, abys neměl nouzi ani ty ani tvůj dům ani nic z toho, co je tvé. ¹²Vidíte na vlastní oči, i můj bratr Benjamín to vidí, že jsem to já sám, kdo s vámi mluvím. ¹³Povězte otci, jakou vážnost mám v Egyptě, a vše, co jste viděli. Pospěšte si a přiveďte ho sem.“ ¹⁴Padl svému bratru Benjamínovi kolem krku a rozplakal se a Benjamín plakal na jeho šíji. ¹⁵Políbil také všechny bratry, sklonil se k nim a plakal. Teprve potom se bratři rozhovořili. (Gn 45,8–15)

Osobní studium

Přečti si text Genesis 45. Jaké lekce lásky, víry a naděje se objevují v tomto příběhu?

Právě když Juda mluvil o „utrpení“, které by postihlo „mého otce“ (Gn 44,34), Josef „křikl“ na okolostojící, aby odešli (Gn 45,1), a pak „se dal poznat“ svým bratrům. Tento výraz, často používaný k označení Božího zjevení (Gn 6,3; Ez 20,9), naznačuje, že se v příběhu jejich rodiny zjevuje samotný Bůh. Hospodin všem ukázal, že jeho prozřetelnost vládne navzdory lidským slabostem a selháním.

Josefovi bratři nemohou uvěřit svým očím a uším. Josef jim proto musí zopakovat: „Já jsem váš bratr Josef“ (Gn 45,4). A aby mu uvěřili, při tomto zopakování přidává i jasná slova: „kterého jste prodali do Egypta“ (Gn 45,4).

Josef pak prohlašuje: „Bůh mě poslal“ (Gn 45,5.7). Tento odkaz na Boha má dvoji

účel. Slouží nejen k ujištění bratrů, že se Josef na ně nezlobí, ale jde zároveň o hluboké vyznání víry a vyjádření naděje, že to, co udělali, bylo nezbytné pro „veliké vysvobození“ a „aby vás zachoval při životě“ (Gn 45,7).

Josef pak na své bratry naléhal, aby šli za otcem a připravili ho na příchod do Egypta. Svou výzvu doprovází konkrétními slovy o místě, kde budou bydlet. Země Gošen byla známá bohatými pastvinami. Bylo to „to nejlepší, co má egyptská země“ (Gn 45,18.20). Postaral se i o dopravu: k dispozici jim dá vozy, které v konečném důsledku přesvědčí Jáкова, že jeho synové mu nelžou o tom, co právě zažili (Gn 45,27). Jákob to vnímá jako viditelný důkaz, že Josef je naživu, a to mu stačí k tomu, aby opět ožil (srov. Gn 45,27 s Gn 37,35 a Gn 44,29).

Všechno se nyní obrátilo k dobrému. Dvanáct Jákovových synů žije. Jákob se opět nazývá „Izrael“ (Gn 45,28). Boží prozřetelnost se projevila mocným způsobem.

Aplikace

Ano, Josef byl vůči svým bratrům milosrdný. Mohl si to dovolit. Jak se však můžeme naučit projevat milosrdenství i vůči těm, jejichž zlo zůstává zlem a ani po čase se nemění v nic pozitivního?

PODNĚTY K ZAMYŠLENÍ

Přečtěte si 20. kapitolu „Josef v Egyptě“ (PP 213–223; NUD 98–103) a první část 21. kapitoly „Josef a jeho bratři“ (PP 224–232; NUD 104–109) v knize *Na úsvitu dějin*.

„Tři dny ve vězení byly dny hořkého smutku Jákobových synů. Přemýšleli o své hříšné minulosti a krutosti, kterou spáchali, a to zejména proti Josefovi. Věděli, že pokud budou usvědčeni z toho, že byli špehy, a nebudou moci přinést důkazy, které by je očistily, budou muset všichni zemřít nebo se stát otroky. Pochybovali, že by jakákoli snaha, kterou by kdokoli z nich mohl vyvinout, přiměla jejich otce, aby souhlasil s tím, že od něj Benjamín odejde – po kruté smrti, kterou podle něj Josef utrpěl. Proдали Josefa jako otroka a obávali se, že Bůh je chce potrestat tím, že je nechá stát se otroky. Josef se domnívá, že jeho otec a rodiny jeho bratrů trpí nedostatkem jídla, a je přesvědčen, že jeho bratři litovali svého krutého zacházení s ním a že by v žádném případě nezacházeli s Benjamínem tak, jak jednali s ním.“ (3SG 155.156)

„Josef byl spokojen. Vyzkoušel své bratry a uviděl u nich ovoce upřímného pokání.“ (3SG 165)

Otázky k rozhovoru

1. Uvažujte společně nad otázkou na konci čtvrté lekce. Myslíte si, že by byl Josef vůči svým bratrům tak milosrdný, i kdyby se mu v Egyptě nedařilo? Samozřejmě to nemůžeme vědět s jistotou. Jsou v textu nějaké náznaky, které ukazují na Josefovou povahu?
2. V čem může být Josef předchůdcem Krista? Čím si prošel podobně jako on?
3. Josef vyzkoušel své bratry. Jak podobně zkouší Bůh nás?
4. I po mnoha letech si bratři byli vědomi svého hříchu v tom, co Josefovi udělali. Co nás to učí o velikosti a naléhavosti viny, kterou můžeme prožívat? Bůh nám odpouští a my jeho odpuštění přijímáme. Proč je pro člověka často nejtěžší odpustit sám sobě?

Praktický závěr

- Podělte se s ostatními ve skupině o to, co praktického jste se naučili z této lekce při studiu Bible. Jak lze toto naučení uvést do každodenního života?

Podněty k modlitbám

- Modlete se jeden za druhého, za své radosti i starosti.
- Modlete se spolu za ty, kteří z nějakého důvodu přestávají či již přestali navštěvovat vaše společenství. Jak jim můžete dát najevo, že je máte stále rádi?
- Modlete se i za lidi ve svém okolí (přátele, sousedy, příbuzné...), kterým byste rádi představili Boží lásku.

Konkrétní modlitební seznam mé třídy sobotní školy:

_____	_____
_____	_____
_____	_____